

Sygn. akt II CSKP 492/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak (przewodniczący)
SSN Paweł Grzegorzcyk
SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa [...] Bank spółki akcyjnej w W.
przeciwko A. R. i G. R.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 27 maja 2022 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 27 listopada 2019 r., sygn. akt I ACa [...],

- 1) uchyla zaskarżony wyrok;**
- 2) znosi postępowanie przed Sądem Apelacyjnym od dnia 13 listopada 2019 r.;**
- 3) przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 listopada 2019 r., w następstwie apelacji pozwanych, Sąd Apelacyjny w [...] zmienił wyrok Sądu Okręgowego w G. z dnia 4 grudnia 2018 r. w ten sposób, że uchylił w całości nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy w G. w dniu 7 marca 2016 r. w sprawie I Nc [...] i oddalił powództwo [...] Bank S.A. (następcy Banku [X.] S.A.) w W. w całości, jak również orzekł o kosztach postępowania.

Skargę kasacyjną wniósł powód, zaskarżając wyrok Sądy Apelacyjnego w całości. Zarzucił m.in. naruszenie art. 149 § 2 oraz 214 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., które miało polegać na zaniechaniu zawiadomienia pełnomocnika powoda o terminie jedynej rozprawy apelacyjnej, a następnie zaniechaniu odroczenia tej rozprawy, co w efekcie miało doprowadzić do pozbawienia powoda możliwości ochrony swych praw i nieważności postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Skarżący wyjaśnił, że jedyna rozprawa apelacyjna miała miejsce w dniu 13 listopada 2019 r. i została wówczas zamknięta, a Sąd Apelacyjny odroczył ogłoszenie wyroku do dnia 27 listopada 2019 r. Pełnomocnik powoda nie został zawiadomiony o terminie tej rozprawy i z tej przyczyny nie brał w niej udziału. Rzecz bowiem w tym, że jako adres do korespondencji pełnomocnik powoda konsekwentnie wskazywał ul. Ł., [...] W. - ostatni raz uczynił to w piśmie stanowiącym uzupełnienie braków formalnych odpowiedzi na apelację – zawiadomienie zaś o terminie rozprawy apelacyjnej Sąd Apelacyjny przesłał na adres ul. P., przegródka pocztowa nr [...], [...] W.. Mimo wady zawiadomienia, która uzasadniała jej odroczenie, Sąd odwoławczy rozpoznał sprawę i wydał orzeczenie.

Skarżący zarzucił też naruszenie art. 373 § 1 k.p.c. przez zaniechanie odrzucenia apelacji wniesionej przez nieumocowanego pełnomocnika, którego czynności nie zostały potwierdzone przez pozwanych, co miało również powodować nieważność postępowania (art. 379 pkt 2 k.p.c.). Zwrócił uwagę, że *in casu* pozwani udzielili (w dniu 7 czerwca 2016 r.) pełnomocnictwa do zastępowania w procesie z powództwa Banku [X.] S.A., a ustanowiony w ten sposób pełnomocnik udzielił (w dniu 22 stycznia 2019 r.) dalszego pełnomocnictwa do zastępowania w postępowaniu apelacyjnym w sprawie z powództwa [...] Bank

S.A. Zważywszy, że w trakcie postępowania w pierwszej instancji nastąpiła zmiana podmiotowa i w miejsce Banku [X.] S.A. „pojawił się” [...] Bank S.A. należy - zdaniem skarżącego - uznać, iż apelacja została złożona przez nienależycie umocowanego pełnomocnika, gdyż pełnomocnik główny upoważniony do działania w sprawie z powództwa Banku [X.] S.A. nie mógł skutecznie udzielić dalszego pełnomocnictwa do działania w sprawie z powództwa [...] Bank S.A. Skoro zaś w postępowaniu apelacyjnym pozwani nie potwierdzili czynności pełnomocników, w ich imieniu działał pełnomocnik nienależycie umocowany, co skutkuje nieważnością postępowania (por. art. 379 pkt 2 k.p.c.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpatrując podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut nieważności postępowania przed Sądem Apelacyjnym, należało wziąć pod uwagę, że w toku postępowania przed Sądem Okręgowym doszło do podziału Banku [X.] (pierwotny powód) przez przeniesienie części jego majątku na [...] Bank S.A. (dalej - „Bank”), który wstąpił do postępowania (k. 316). Pismo informujące o podziale i sukcesji złożył r.pr. P. B., podając w nim adres do korespondencji: „P. B. Kancelaria Prawna P. T., B. K., M. Z. i Wspólnicy sp. k., ul. Ł., [...] W.” i na ten adres dokonywane były doręczenia dla pełnomocnika powoda przez Sąd Okręgowy. Zarazem na kopercie zawierającej pismo pełnomocnika wydrukowano adres do korespondencji Banku (k. 587-588): „przegr. poczt. nr [...], ul. P., [...] W.”.

Pismo informujące o podziale i sukcesji złożyła też później r.pr. A. R., oznaczając jako adres do doręczeń: ul. P., [...] W. (por. k. 612). Pod ten adres zostało wysłane zawiadomienie o rozprawie, po zamknięciu której zapadł wyrok Sądu Okręgowego, a następnie apelacja pozwanych (k. 715, 717v., korespondencję odebrała M. G.).

Odpowiedź na apelację złożył r. pr. P. B., wskazując - przy oznaczeniu stron - ul. Ł. jako adres siedziby powoda (k. 719), przy czym ponownie posłużył się kopertą z nadrukowanym adresem do korespondencji Banku (k. 724): „przegr. poczt. nr 156, ul. P., [...] W.”.

Wezwanie do uzupełnienia braków odpowiedzi na apelację skierowane zostało do r. pr. P. B. na adres: ul. P., [...] W. (k. 728, korespondencję odebrała M. G.).

W piśmie uzupełniającym braki odpowiedzi na apelację r.pr. P. B. wskazał ponownie - w centralnej części pierwszej strony pisma - jako adres do doręczeń: „P. B. [...] Bank S.A., Departament Prawny ul. Ł., [...] W.” (k. 720).

Zawiadomienie o rozprawie apelacyjnej Sąd Apelacyjny wysłał na adres: „przegródka pocztowa nr [...], ul. P., [...] W.” (k. 737, korespondencję odebrała K. G. - k. 740).

Rozprawa apelacyjna odbyła się w dniu 13 listopada 2019 r., za powoda nikt się nie stawił, a przewodniczący stwierdził jego prawidłowe zawiadomienie (protokół rozprawy, k. 752).

Okoliczności te wskazują, że adres, na który wysłano zawiadomienie o rozprawie apelacyjnej skierowane do r.pr. P. B., nie był wskazanym przezeń adresem do doręczeń ani adresem do doręczeń wskazanym przez drugiego pełnomocnika (r.pr. A. R.), lecz nadrukowanym na kopertach adresem do korespondencji samego powoda (Banku). Było to niezgodne z art. 133 § 3 zd. 1 k.p.c., który przewidywał, że jeżeli ustanowiono pełnomocnika procesowego, doręczenia należy dokonać tej osobie (a nie stronie; por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2017 r., I CZ 95/17, niepubl.).

Nawet jednak gdyby uznać, że przedmiotowe zawiadomienie zostało wysłane na adres wskazany przez r.pr. A. R. (choć pełnomocnik ten nie wskazywał w adresie do korespondencji przegródki pocztowej), nie czyniło ono zadość art. 141 § 3 k.p.c., przewidującemu, iż jeżeli jest kilku pełnomocników jednej strony, sąd doręcza pismo tylko jednemu z nich. Trzeba bowiem mieć na względzie, że adresatem zawiadomienia był r.pr. P. B., a nie r.pr. A. R.. Tymczasem w postanowieniu z dnia 30 czerwca 2016 r., I CZ 36/16 (niepubl.) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że nie może być uznane za prawidłowe doręczenie pisma procesowego jednemu z pełnomocników na adres drugiego pełnomocnika (por. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2018 r., IV CZ 100/17, niepubl.).

Nieprawidłowość zawiadomienia pociągała za sobą nieważność postępowania przed Sądem Apelacyjnym ze względu na pozbawienie powoda możliwości obrony swych praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem przesłanka ta zachodzi, jeżeli z powodu wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej, będących skutkiem naruszenia przepisów kodeksu postępowania cywilnego, których nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w danej instancji, strona, wbrew swej woli, nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części, co dotyczy m.in. przypadku, w którym - jak stało się *in casu* - nie dokonano prawidłowego zawiadomienia o terminie jedynej rozprawy (także apelacyjnej) poprzedzającej wydanie orzeczenia, co w myśl art. 214 § 1 (w związku z art. 391 § 1) k.p.c. uzasadniało odroczenie tej rozprawy, a mimo to sąd rozpoznał sprawę i wydał orzeczenie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 1974 r., II CR 331/74, OSNCP 1975, nr 5, poz. 84, z dnia 15 stycznia 1999 r., II CKN 139/98, niepubl., z dnia 8 stycznia 2004 r., I CK 19/03, niepubl., z dnia 7 lutego 2013 r., II CSK 325/12, niepubl. i z dnia 13 września 2017 r., IV CSK 227/17, niepubl., postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 2015 r., IV CSK 101/15, niepubl. i z dnia 11 grudnia 2020 r., V CZ 70/20, niepubl. i tam przywoływane orzecznictwo). Z tego punktu widzenia nie jest istotne, czy uchybienie przepisom postępowania było zawinione (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2015 r., II CSK 617/14, niepubl.) ani to, czy miało lub mogło mieć wpływ na treść wyroku (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2000 r., III CKN 416/98, OSNC 2000, nr 12, poz. 220). Należało przy tym odnotować, że *in casu* po zamknięciu rozprawy apelacyjnej Sąd Apelacyjny wydał orzeczenie reformatoryjne.

Wbrew wywodom skarżącego nie ma natomiast wystarczających podstaw do przyjęcia, że w sprawie wystąpiła nieważność postępowania ze względu na nienależyte umocowania pełnomocnika pozwanych. Wywody te bowiem pomijają, że spółka kapitałowa, która w toku procesu nabyła w wyniku podziału przez wydzielenie (art. 529 § 1 pkt 4 k.s.h.) część majątku spółki dzielonej, wstępuje do procesu o prawo objęte wydzielonym majątkiem w miejsce spółki dzielonej bez potrzeby uzyskiwania zgody przeciwnika procesowego; art. 192 pkt 3 k.p.c. nie ma w tym wypadku zastosowania. Dotyczy to także stanów faktycznych powstałych

przed nowelizacją art. 531 k.s.h. polegającą na dodaniu do niego od dnia 1 marca 2019 r. § 2¹, który wyraża normę już obowiązującą, powtórzoną w celu usunięcia powstających wcześniej - w świetle dotychczasowych regulacji - wątpliwości co do jej obowiązywania i stanowi niejako autentyczną wykładnię dotychczasowej. Konsekwencją podziału spółki w trybie art. 529 § 1 pkt 4 k.s.h. jest więc nie tylko następstwo materialne, ale ogólne następstwo procesowe (por. np. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2016 r., III CZP 85/16, OSNC 2017, Nr 9, poz. 97; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2014 r., III CSK 181/13, niepubl. i z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 707/18, niepubl.; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2019 r., III CZP 97/18, OSNC 2020, nr 1, poz. 10).

W toku postępowania toczącego się z udziałem pierwotnego powoda pełnomocnik pozwanych przedłożył pełnomocnictwo, z którego wynikało umocowanie do jego działania w imieniu pozwanych przed sądami powszechnymi wszystkich instancji w sprawie o zapłatę z powództwa wytoczonego przez pierwotnego powoda. Należy uznać, że tak określone umocowanie obejmowało również etap postępowania w sprawie o zapłatę wytoczonej przez pierwotnego powoda, który toczył się z następcą materialnym i procesowym, który wstąpił do postępowania w związku z dokonaniem podziału powoda przez wydzielenie części jego majątku i przeniesienie tej części na następcę (art. 529 § 1 pkt 4 k.s.h.). Istotne w tym zakresie jest określenie w pełnomocnictwie przedmiotowego zakresu umocowania, oznaczenie zaś podmiotu, który wytoczył powództwo, nie może być wiążące w tym znaczeniu, że wyklucza przyjęcie umocowania pełnomocnika pozwanych do działania, gdy dojdzie w toku procesu do ogólnego następstwa po stronie powodowej. Sprawa nadal jest sprawą, którą zainicjował pierwotny powód i dotyczy przedmiotu objętego zakresem umocowania.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[as]

jw